

Gelibolu İlçesi Kentsel Kıyı Alan Kullanımı *

Ceyda ÜNAL, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı
Anabilim Dalı, cey_unal@hotmail.com, Çanakkale, Türkiye, ORCID: 0009-0005-6459-7680
Abdullah KELKİT, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj
Mimarlığı Bölümü, akelkit@comu.edu.tr, Çanakkale, Türkiye, ORCID: 0000-0002-5364-6425

Öz

Kıyı alanları, deniz, göl ve akarsu ekosistemleri ile kara ekosistemlerinin etkileşimde bulunduğu alanlardır. Bu alanlar biyolojik çeşitlilik ve doğal kaynaklar açısından zengin olmakla birlikte, oldukça hassastır ve dikkatli bir şekilde korunmaları gerekmektedir. Günümüzde bu alanlar, çevresel ve mekânsal özellikleri nedeniyle giderek artan gelişim baskılarına maruz kalmakta ve doğal yapıları çeşitli insan faaliyetleri sonucunda olumsuz etkilenmektedir. Türkiye’de kıyı alanlarının korunmasına yönelik çeşitli yasal düzenlemeler bulunmasına rağmen, bu düzenlemelerin uygulamada çoğu zaman yeterince etkin olmadığı görülmektedir. Özellikle turizm, sanayileşme ve kentleşme, kentsel kıyı alanları üzerinde önemli baskılar oluşturmakta ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını zorlaştırmaktadır. Kentsel kıyılar; yerleşim, ticaret, turizm, rekreasyon, ulaşım ve endüstriyel kullanım gibi birçok işleve hizmet etmektedir. Kentleşme ve sanayileşmenin neden olduğu çevresel ve sosyal sorunlar, insanların rekreasyon ve dinlenme amacıyla kıyı alanlarına olan talebini artırmaktadır. Ancak plansız turizm gelişimi ve ikinci konut kullanımının artması, kıyı ekosistemlerini bozmakta ve kamusal erişimi sınırlandırmaktadır. Bu çalışma, Gelibolu İlçesi’nin kentsel kıyı alanlarındaki mevcut arazi kullanımlarını belirlemeyi ve mekânsal özelliklerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Rekreasyon, Kıyı Kullanımı

Urban Coastal Area Use in Gelibolu District**Abstract**

Coastal areas are regions where marine, lake, and river ecosystems interact with terrestrial ecosystems. While these areas are rich in biodiversity and natural resources, they are also highly sensitive and require careful protection. Currently, these areas are increasingly subject to development pressures due to their environmental and spatial characteristics, and their natural structures are negatively impacted by various human activities. Although various legal regulations exist in Turkey to protect coastal areas, these regulations are often ineffective in practice. Tourism, industrialization, and urbanization, in particular, place significant pressure on urban coastal areas, hindering the sustainable use of natural resources. Urban coasts serve many functions, including settlement, commerce, tourism, recreation, transportation, and industrial use. Environmental and social problems caused by urbanization and industrialization increase the demand for coastal areas for recreation and leisure. However, unplanned tourism development and increased use of second homes are disrupting coastal ecosystems and limiting public access. This study aims to identify existing land uses in the urban coastal areas of Gelibolu District and to evaluate their spatial characteristics.

Keywords: City, Recreation, Coastal Use

* Bu çalışma, TR Dizin etik kurul izni gerektiren çalışma grubunda yer almamaktadır.

Extended Summary

The increase in the population living in coastal settlements has led to a parallel rise in the demand for leisure activities in urban areas. This situation presents significant opportunities, especially for coastal cities, because coastal areas function as both recreational and social interaction spaces for city dwellers. The fundamental feature that distinguishes coastal recreation areas from urban recreation areas is that they offer wide spatial openness and allow users to flexibly utilize these areas for different purposes. This feature enables coastal areas to be considered not only for aesthetic or recreational purposes, but also as multifunctional areas that support social interaction and physical activity (Özdemir Işık, 2014).

Coastal area management studies encompass decisions regarding land use in coastal, land, and interacting areas, as well as marine areas. This approach aims to establish a balanced relationship between environmental protection, economic development, and social well-being in order to protect and sustainably develop coastal areas. It also aims for more effective and sustainable management of coastal areas through a holistic management approach that includes the participation of different sectors and stakeholders (Kayapınar, 2024).

This approach emphasizes the necessity of a holistic management understanding that prioritizes social and economic benefits while ensuring the protection of ecosystems.

The study area is the coastal strip of Gelibolu District, located in the Marmara Region in northwestern Turkey and belonging to Çanakkale Province. The length of the study area is approximately 3.92 km, and it has strategic importance due to its geographical location and natural and cultural values. Gelibolu is located on the western coast of the Çanakkale Strait and is situated close to the narrowest points of the strait. This feature makes the district valuable not only in terms of transportation but also in terms of culture and recreation. Within the scope of the research, the natural and cultural data of Gelibolu were examined in detail and analyzed in accordance with the determined method. Internet sources, printed books and journals, and maps and written documents obtained from public institutions and organizations were used in the data collection process. During the analysis and synthesis phases, the obtained data were supported by field studies and examined in detail in accordance with the principles of landscape architecture and coastal planning. The study area was divided into three main regions and subjected to detailed evaluation:

1. First Region: Covers the area from the 42nd Maintenance Center Command to the Gallipoli Ferry Terminal. In this region, transportation, industry and commerce, public and recreational areas, and other uses are intertwined, but there is no residential settlement.
2. Second Region: Includes the coastal strip from the Gallipoli Ferry Terminal to the Martyr Submariners Monument. This area has the characteristics of a multi-layered urban coastal area with transportation, commerce, housing, public areas, and historical structures.
3. Third Region: Covers the area extending from the Martyr Submariners Monument to the Hamzakoy Local Special Education Center. In this region, residential use is minimal, and public, recreational, and cultural areas are located together. In the examinations carried out in the study area, open and closed coastal area uses were determined in detail; The study analyzed furnishing elements such as shading elements, facade arrangements, paving, seating units, lighting elements, waste bins, information signs, and plant arrangements. According to the research findings, although spatial arrangements of varying scales have been made in the coastal areas of Gallipoli to meet the needs of various user groups, some shortcomings have been observed in terms of sustainability and ecological protection. In this context, the balanced use of coastal areas and the increase in their functional diversity will contribute to the preservation of both natural and urban values. Adopting a sustainable coastal management approach on the urban coast of Gelibolu is deemed necessary. This approach should not only prioritize the protection of coastal ecosystems and the continuity of ecological balance, but also include policies and practices that address social and economic dimensions within a holistic framework. To mitigate the environmental pressures arising from the intensive and multi-purpose use of coastal areas, carrying capacity, natural

thresholds, and the sensitivities of the area must be considered in the planning, design, and implementation processes. In this context, strengthening institutional cooperation between local governments and relevant public institutions, establishing effective monitoring mechanisms for the protection of coastal areas, and disseminating awareness campaigns targeting different segments of society are of great importance.

A systematic analysis of the Gelibolu urban coast considering its natural, physical, and socio-economic characteristics, and the development of feasible solutions based on the findings, will contribute to the sustainable development of the region. Furthermore, this evaluation process has the potential to provide a guiding framework for developing planning and management approaches for other urban coastal areas with similar characteristics. In this context, the study results are expected to provide a scientific basis for decision-making processes regarding the protection and management of coastal areas.

1. Giriş

Kentsel canlılığın artırılması ve kentin kamusal kimliğinin güçlendirilmesi bakımından kentsel kıyı alanları önemli bir potansiyel sunmaktadır. Kentin en görünür ve kamusal mekânları arasında yer alan kıyı alanları, ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel açılardan sağladıkları katkılarla kentlerin sürdürülebilir gelişiminde önemli bir rol üstlenmektedir (Sarıbiyık, 2022).

Kent kimliği, bir kentin fiziksel, sosyal ve kültürel özelliklerinin oluşturduğu özgün bütün olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin kentsel mekânı algılama, anlamlandırma ve mekânla duygusal bağ kurma süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Kent kimliği, bireylerin mekâna ilişkin anılarını ve sosyo-kültürel deneyimlerini kapsamaktadır. Bu nedenle kent kimliği, bireylerin algılarıyla şekillenen ve zaman içinde değişim gösteren bir yapı olarak değerlendirilmektedir (Acungil, 2024).

Kıyı yerleşimlerinde yaşayan nüfusun artmasıyla birlikte, kentsel alanlardaki boş zaman etkinliklerine yönelik talep de paralel olarak artış göstermiştir. Rekreatif etkinliklerin bu alanlara, özellikle kıyı kentlerine taşınması, kent sakinleri açısından önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Kıyı rekreasyon alanlarını kentsel rekreasyon alanlarından ayıran en temel özellik, mekânsal olarak açıklık hissini güçlü biçimde yansıtan alanlara sahip olmaları ve bu alanların kullanıcılar tarafından farklı amaçlara yönelik açık alan etkinlikleri için esnek biçimde kullanılabilmesidir (Özdemir Işık, 2014).

Kıyı alanları yönetimi çalışmaları; kıyı, kara ve etkileşim alanlarının yanı sıra deniz alanlarındaki kullanımlara ilişkin kararları da kapsamaktadır. Bu yaklaşım, kıyı alanlarının korunması ve sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesi amacıyla çevresel koruma, ekonomik kalkınma ve sosyal refah arasında dengeli bir ilişki kurmayı hedeflemektedir. Ayrıca farklı sektörlerin ve paydaşların katılımını içeren bütüncül bir yönetim anlayışıyla kıyı alanlarının daha etkin ve sürdürülebilir biçimde yönetilmesini amaçlamaktadır (Kayapınar, 2024).

1.1. Kent

Kent, toplumun günlük yaşamına ilişkin tüm faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için gerekli mekânsal olanakları sağlayan; sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan sürekli gelişim gösteren bir yerleşim biçimidir. Kentlerde çalışan nüfusun büyük bir bölümü hizmet ve sanayi sektörlerinde istihdam edilirken, tarım sektöründe çalışan bireylerin oranı oldukça düşüktür. Ayrıca kentler, yüksek nüfus yoğunluğuna sahip, farklı sosyo-kültürel özellikler gösteren toplulukları bir arada barındıran yapılardır (Çelik, 2024).

1.2. Kent Kimliği

Kent kimliği kavramı, sahip olduğu karmaşık yapı ve çok sayıda bileşeni nedeniyle basit bir tanıma indirgenmesi güç bir olgudur. Bu kavramın tanımlanması, tüm değişken unsurların dikkate alındığı bütüncül ve geniş bir perspektifi gerektirmektedir. Kent kimliği, kent içinde ortaya çıkan sosyal, mekânsal ve kültürel özellikler doğrultusunda zaman içerisinde değişim göstermektedir. Bu özellikler, kentte yaşayan bireylerin algıları, deneyimleri ve etkileşimlerinden de etkilenmektedir (Özbey, 2020).

1.3. Kent Kimliği ve Kent Peyzajı

Kent kimliği doğrultusunda geliştirilen yeşil doku, kentsel peyzajın oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Kentsel peyzajda temel amaç, yeşil doku ile yapılaşmış çevre arasında denge ve uyumun sağlanmasıdır. Yeşil doku, her zaman kent kimliğini doğrudan belirlemese de, kent kimliğine bağlı olarak niteliği ve korunma biçimi değişiklik göstermektedir. Bu durum, kent silüetlerinde yeşil dokunun yapılaşma içindeki dağılımında da farklılıklar yaratmaktadır (Karagüler & Korgavuş, 2014).

1.4. Kıyı

Kıyı alanları, sahip oldukları fiziksel ve işlevsel özelliklere bağlı olarak farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Genel olarak kıyı, deniz, göl ve akarsuların karayla temas ettiği bölgeleri ifade etmektedir. Kıyı, “kara ile suyun birleştiği yer” ya da “karanın deniz boyunca uzanan bölümü” olarak tanımlanmaktadır. Bu alanlar; dalga, akıntı ve rüzgâr etkisiyle şekillenen kumluk, çakıllık, taşlık ve kayalık karasal yüzeyler ile sazlık gibi su bitkilerinin bulunduğu sığ su alanlarını kapsamaktadır (Özbey, 2020; TDK, 2025).

1.5. Kıyı Kanunu

3621 sayılı Kıyı Kanunu, 4 Nisan 1990 tarihinde kabul edilmiş olup, 17 Nisan 1990 tarihinde Resmî Gazete’ de yayımlanmıştır. Bu Kanun, denizler, doğal ve yapay göller, akarsuların kıyıları ile bu alanların etkisinde bulunan ve devam niteliği taşıyan sahil şeritlerinin doğal ve kültürel özelliklerini göz önünde bulundurarak koruma sağlamayı ve toplumun yararlanmasına açık, kamu yararı çerçevesinde planlama ve uygulama esaslarını belirlemeyi amaçlamaktadır (T.C. Resmî Gazete, 1990).

Bu çalışmada, Gelibolu ilçesi kentsel kıyı alan kullanımı; belirlenen üç çalışma bölgesi çerçevesinde, açık ve kapalı kıyısız alan kullanımları belirlenmiş; gölgelendirme elemanları, cephe düzenlemeleri, yer döşemeleri, oturma elemanları, aydınlatma elemanları, çöp kutuları, bilgilendirme levhaları ve bitkisel düzenlemeler gibi donatı elemanları incelenip, her bir bölge için öneriler getirilmiştir.

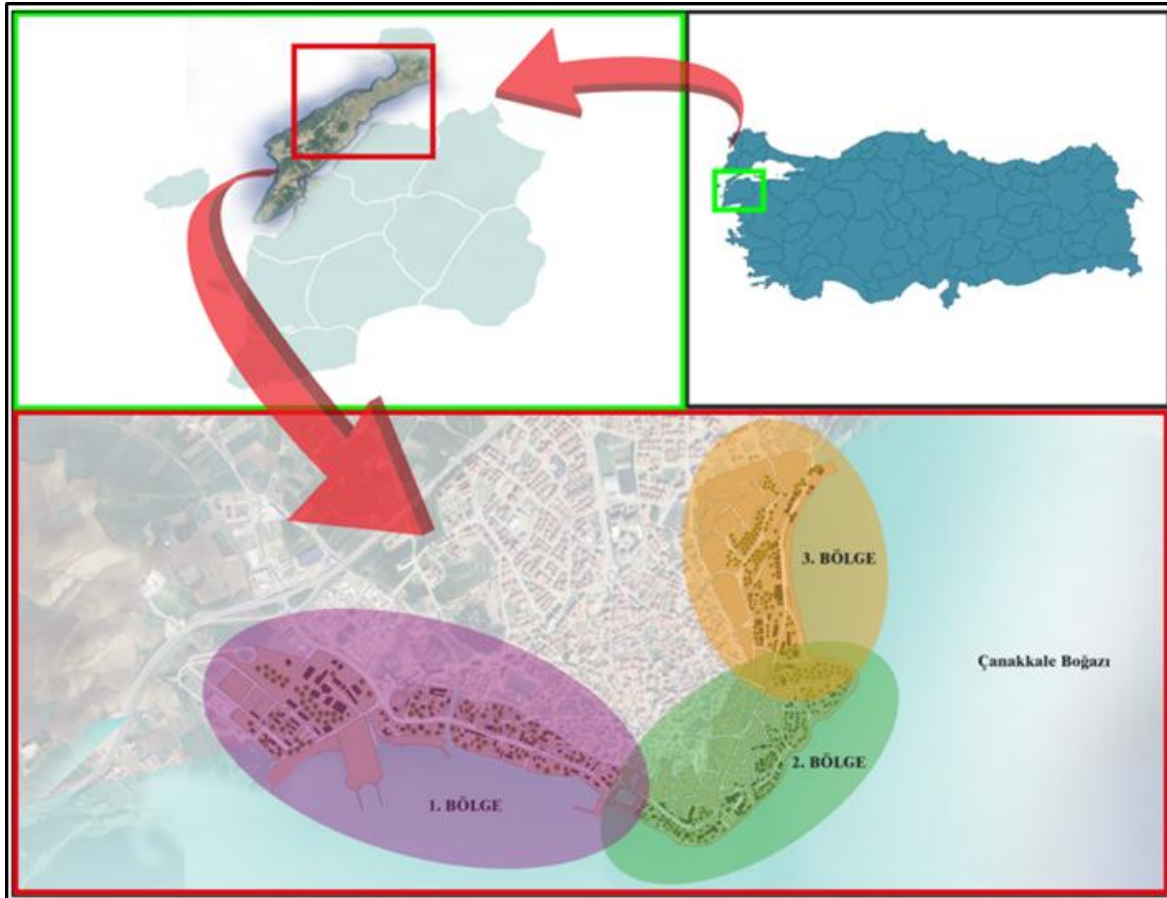
2. Materyal ve Yöntem

Çalışmanın ana materyalini oluşturan Çanakkale iline bağlı Gelibolu ilçesi hakkında doğal ve kültürel veriler incelenmiş, belirlenmiş yöntem detaylı bir şekilde ortaya konulmuştur.

2.1. Materyal

Bu çalışma, Türkiye’nin kuzeybatısında, Marmara Bölgesi’nde yer alan ve Çanakkale iline bağlı Gelibolu İlçesi kıyı şeridinde yürütülmüştür (Şekil 1). Çalışma alanının uzunluğu yaklaşık 3,92 km’dir. Gelibolu, Çanakkale Boğazı’nın batı kıyısında yer almakta olup boğazın en dar noktalarından birine yakın bir konuma sahiptir. Çalışma alanı olarak seçilen Gelibolu İlçesi, bulunduğu coğrafi konum ile sahip olduğu doğal ve kültürel özellikler nedeniyle önem taşımaktadır.

Çalışma sırasında, kullanılan çeşitli harita ve fotoğraflar ile çalışmayı koordine etmek için Autodesk AutoCAD, Adobe Photoshop, Google SketchUp vb. programlardan yararlanılmıştır.

Şekil 1. Gelibolu İlçesi Yeri ve Konumu (Google Earth’den değiştirilerek hazırlanmıştır)

2.2. Yöntem

Çalışmada; etüt, veri toplama, analiz-sentez, değerlendirme ve öneri geliştirme aşamalarından oluşan peyzaj araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aşamasında internet kaynakları, basılı kitap ve dergiler ile kamu kurum ve kuruluşlarından temin edilen harita ve yazılı belgelerden yararlanılmıştır. Analiz-sentez ve değerlendirme aşamalarında ise elde edilen veriler, arazi çalışmalarıyla desteklenerek peyzaj mimarlığı tasarım ilkeleri doğrultusunda incelenmiştir.

Çalışma alanı 3 bölgeye ayrılarak, detaylı olarak incelenmiştir.

- Çalışma alanının I. Bölgesi, 42. Bakım Merkez Komutanlığı'ndan başlayıp Gelibolu Feribot İskelesi'ne,
- Çalışma alanının II. Bölgesi, Gelibolu Feribot İskelesi'nden Şehit Denizaltıcılar Anıtı'na,
- Çalışma alanının III. Bölgesi, Şehit Denizaltıcılar Anıtı'ndan Hamzakoy Yerel Özel Eğitim Merkezi'ne kadar olan alanı kapsamaktadır.

3. Bulgular

Bu çalışmada Çanakkale ili, Gelibolu ilçesine ait doğal ve kültürel veriler hakkında bilgiler verilmiştir.

3.1. Gelibolu İlçesi'ne Ait Doğal Veriler

Bu bölüme ilişkin detaylar aşağıdaki başlıklarda açıklanmaktadır.

3.1.1. İklim

Gelibolu, Çanakkale ilinin kuzeybatısında yer almakta olup Akdeniz ve Karadeniz iklimleri arasında geçiş özellikleri gösteren bir bölgede konumlanmaktadır. Köppen-Geiger iklim sınıflamasına göre bölge, Csa tipi yani "sıcak yazlı Akdeniz iklimi" kategorisinde yer almaktadır (Climate-Data, 2025). Bu iklim tipinde yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise ılık ve yağışlıdır. Gelibolu'ya ait aylık ortalama iklim verileri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Gelibolu'nun Aylık Ortalama İklim Verileri (Climate-Data, 2025; Time & Date, 2025)

Ay	Ortalama Sıcaklık (°C)	Ortalama Yağış (mm)	Ortalama Nem (%)
Ocak	7	100.7	78
Şubat	8	76.1	77
Mart	10	54.9	74
Nisan	14	56.8	69
Mayıs	19	35.0	68
Haziran	23	41.0	63
Temmuz	26	16.5	57
Ağustos	26	6.6	57
Eylül	22	27.1	63
Ekim	17	58.8	73
Kasım	13	68.3	77
Aralık	8	93.2	78

3.1.2. Bitki Örtüsü

Gelibolu Yarımadası'nda en kapsamlı floristik araştırma, Turrill (1924) tarafından yapılmıştır. Bölgenin orman formasyonunda baskın tür kızılçam (*Pinus brutia* Ten.) olup, yüksek kesimlerde karaçam (*Pinus nigra* Arn.), kayın (*Fagus* sp.) ve gürgen (*Carpinus* sp.) türleri saf veya karışık meşcereler oluşturmaktadır (Şahin & Kartepe, 2020).

Orman örtüsünün tahrip edildiği alanlarda maki toplulukları yaygın olarak görülmektedir. Vadilerde, kavak (*Populus* L.) ve meşe (*Quercus* L.) türleri; mezarlık ve yol kenarlarında ise genellikle servi (*Cupressus* L.) türleri baskındır (Şahin & Kartepe, 2020).

Yarımadanın Çanakkale Boğazı'na bakan yamaçlarında, 150–200 m yükseltilerde meşe (*Quercus* L.), çam (*Pinus* L.), ardıç (*Juniperus* L.), kocayemiş (*Arbutus* L.) ve mersin (*Myrtus* L.) cinslerine ait türler baskındır. Toprak açısından fakir ve taşlı alanlarda ise makilik karakterde bir bitki örtüsü görülmekte olup; bu alanlarda meşe (*Quercus* L.), laden (*Cistus* L.), funda (*Erica* L.), geven (*Astragalus* L.) ve kekik (*Thymus* L.) gibi türler yayılış göstermektedir (Şahin & Kartepe, 2020).

3.1.3. Jeolojik- Jeomorfolojik Yapı

Gelibolu Yarımadası'nın jeolojik yapısı ağırlıklı olarak kumtaşı, çamurtaşı ve yer yer çakıltası ara katkılarında oluşmaktadır. Bölgedeki bu yüzey dağılımları Korudağ Formasyonu olarak adlandırılmaktadır. Yarımadanın kuzey kesiminde, Üst Kretase dönemine ait kumul taşları ve marnlı killer gözlenirken, güney kesiminde Üst Eosen'e ait denizel istifler yer almaktadır. Denize dökülen küçük geçici derelerin oluşturduğu istifler; çimentolu plaj, ince taneli türbiditik kumtaşı, kireçtaşı ve ara katkı olarak yer yer çakıltası içermektedir. Bu istifler, kıyıya dik uzanan yoğun eklem ve kırık sistemleri ile karakterize olup, falezlerin gerilemesi sonucu oluşan abrazyon platformları deniz içerisinde yaklaşık 30 m derinliğe kadar izlenebilmektedir. Yarımadanın su kaynakları arasında içme ve kullanma suyu kaynağı olarak kullanılan Tayfur Barajı, Tuz Gölü ve il sınırları dışında başlayıp Kavak Deltası'ndan denize dökülen Kavak Çayı bulunmaktadır (İşlek & Karabacak, 2022).

3.2. Gelibolu İlçesi'ne Ait Kültürel Veriler

3.2.1. Tarihçe

Gelibolu Yarımadası, Marmara Denizi ile Ege Denizi'ni birbirine bağlayan boğazlar sisteminin önemli bir kesişim noktasında yer almaktadır. Bu stratejik konum, bölgenin tarih boyunca askerî, ticari ve kültürel etkileşimlerin merkezinde yer almasına neden olmuştur (Erbey, 2018).

Antik dönemde Kallipolis (Callipolis) adıyla bilinen yerleşim, deniz ulaşımı açısından doğal bir liman niteliği taşımaktaydı. Arkeolojik ve tarihsel veriler, yerleşimin kıyı şeridi boyunca geliştiğini ve erken dönemlerden itibaren balıkçılık, deniz ticareti ve gemi yapımı gibi denizle ilişkili faaliyetlerin yoğunluk kazandığını göstermektedir (Uysal, 2020).

3.2.2. Nüfus

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre, Gelibolu ilçesinin 2024 yılı toplam nüfusu 44174 kişidir. Bu nüfusun 22575'i erkek, 21599'u kadındır. İlçe nüfusunun yaklaşık %51,10'unu erkekler, %48,90'ını ise kadınlar oluşturmaktadır (TÜİK, 2025).

3.2.3. Ulaşım

Gelibolu, Çanakkale il sınırları içerisinde, Marmara Denizi ile Ege Denizi'ni birbirine bağlayan Çanakkale Boğazı'nın Avrupa yakasında yer almakta olup coğrafi konumu itibarıyla tarih boyunca ulaşım açısından stratejik bir öneme sahip olmuştur. Boğazın dar yapısı, kıyı morfolojisi ve doğal liman özellikleri, bölgenin hem kara hem de deniz ulaşımı açısından avantajlı bir konumda bulunmasını sağlamıştır.

Kara ulaşımı bakımından Gelibolu, Trakya Bölgesi'ni Çanakkale ve Ege Bölgeleri'ne bağlayan önemli bir geçiş noktasıdır. İlçeye Edirne, Tekirdağ ve İstanbul yönlerinden karayolu ile kolaylıkla ulaşım

sağlanabilmektedir. İstanbul–Gelibolu ulaşımı, Tekirdağ–Keşan güzergâhı üzerinden D-110 karayolu kullanılarak gerçekleştirilmektedir (KGM, 2023).

Bölgenin kara ulaşımı altyapısı, 2022 yılında hizmete giren 1915 Çanakkale Köprüsü ile önemli ölçüde iyileşmiştir. Söz konusu köprü, Gelibolu Yarımadası'nı Asya yakasındaki Lapseki ilçesine bağlayarak boğaz geçiş süresini yalnızca birkaç dakikaya düşürmüştür. Bu gelişme, bölgenin ekonomik hareketliliğini artırmış ve turizm potansiyelini güçlendirmiştir.

Gelibolu'da havaalanı veya aktif demiryolu hattı bulunmamaktadır. Bölgeye en yakın havaalanı, Çanakkale merkezinde yer alan Çanakkale Havalimanı'dır. İlçe merkezine yaklaşık 3 km uzaklıkta bulunan havalimanı, Ankara'ya düzenli uçuş bağlantısına sahiptir (DHMI, 2025).

3.2.4. Turizm

Gelibolu İlçesi, Çanakkale Boğazı'nın batı yakasında yer alan ve tarihsel, doğal ile kültürel değerleriyle öne çıkan önemli bir kıyı yerleşimidir. Coğrafi konumu sayesinde Marmara ve Ege Denizi'ne açılan bir geçiş noktası niteliği taşıyan Gelibolu, tarih boyunca stratejik önemi nedeniyle farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Günümüzde ise tarihsel kimliği ve özgün kıyusal peyzajı ile turizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir (İlgar, 2020).

Gelibolu ilçe merkezinde yer alan Mevlevihane, Namazgâh (Azaplar Camii), Gelibolu Çilehanesi ve Gelibolu Kalesi Burcu (Piri Reis Müzesi) gibi tarihî yapılar, kültürel turizm kapsamında değerlendirilmektedir. Bu yapılar, Osmanlı dönemi denizcilik tarihini ve Gelibolu'nun manevi kimliğini yansıtan önemli kültürel miras unsurlarıdır. Bunun yanı sıra Sardalye Festivali, ilçenin öne çıkan kültürel etkinlikleri arasında yer almaktadır. İlçe sınırları içerisinde Bayraklı Baba, Alaaddin Kalfa, Ahmed-i Bican–Mehmed-i Bican ve Hallac-ı Mansur'a ait türbeler de bulunmaktadır (T.C. Gelibolu Kaymakamlığı, 2025).

3.3. Gelibolu İlçesi Kentsel Kıyı Alan Kullanımının Analizi

Bu bölümde, çalışma alanındaki açık ve kapalı kıyusal alan kullanımları belirlenmiş; gölgelendirme elemanları, cephe düzenlemeleri, yer döşemeleri, oturma elemanları, aydınlatma elemanları, çöp kutuları, bilgilendirme levhaları ve bitkisel düzenlemeler gibi donatı elemanları incelenmiştir. Donatı elemanlarının durumu “Var / Yetersiz / Yok” olarak belirtilmiştir. Bu değerlendirme; her donatı elemanının kullanım yoğunluğu, erişilebilirliği, estetik bütünlüğü, bakım durumu ve kullanıcı konforu gibi kriterleri göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Gölgelendirme güneşten korunma imkânına; bilgilendirme levhaları yönlendirme etkinliğine, cephe düzenlemeleri estetik ve bakım durumuna; aydınlatma elemanları akşam ve gece güvenliğine, bitkisel düzenlemeler çeşitlilik ve bakıma; oturma elemanları dağılım ve gölgelik durumuna, çöp kutuları ise sayısı ve konumuna göre değerlendirilmiştir. Her bir bölge için kullanım sıklığının yoğun olup olmadığı, yerinde birkaç kez tekrarlanan alan incelemeleri ve çekilen fotoğraflar üzerinden tespit edilmiştir.

3.3.1. I. Bölge

I. Bölge, 42. Bakım Merkez Komutanlığı'ndan başlayarak Gelibolu Feribot İskelesi'ne kadar uzanmaktadır. Bu bölgede farklı niteliklere sahip kullanımlar bulunmaktadır. Mevcut kullanımlar; ulaşım, sanayi ve ticaret, kamusal alanlar, rekreasyon alanları olarak gruplandırılmıştır. Alanda konut yerleşimi bulunmamaktadır.

Bölgedeki kıyusal alan kullanımına ilişkin analiz, Şekil 2'de verilmiştir.

I.BÖLGE					
			GENEL ÖZELLİKLER	Alanın Niteliği	Kıyı Şeridi
				Alanın Uzunluğu	Yaklaşık 2.000 M
				Kullanım Sıklığı	Yoğun
				Erişilebilirlik	Yaya Yolu Araç Yolu
DONATI ELEMANLARI	ALAN KULLANIMI			AÇIK ALANLAR	
				Çocuk Oyun Parkları İskele Kent Meydanı Lunapark	
				KAPALI ALANLAR	
				Kafeler	Yerleşim Yerleri
	Gölgelendirme Elamanı	Var	Emniyet Binası	Ticari Alanlar	
	Bilgilendirme Levhası	Var	Eğitim Binası	Askeri Alan	
	Cephe Düzenleme	Yetersiz	Otogar		
	Aydınlatma Elmanı	Var	BİTKİSEL KULLANIM		Meşe (<i>Quercus L.</i>), Ardıç (<i>Juniperus L.</i>), Kocayemiş (<i>Arbutus L.</i>) Deniz Çamı (<i>Pinus pinaster Ait.</i>), Fıstık Çamı(<i>Pinus pinea L.</i>), İğde (<i>Elaeagnus angustifolia</i>), Zakkum (<i>Nerium oleander</i>), Mini Gül (<i>Rosa chinensis</i>), Altuni Taflan (<i>Euonymus Japonica Aurea</i>).
Bitkisel Düzenleme	Var				
Oturma Elmanı	Var				
Çöp Kutusu	Yetersiz				

Şekil 2. I. Bölge Kıyusal Alan Kullanımı Kimlik Kartı

Gelibolu'nun kentsel kıyı alanlarının ilk bölgesi, ulaşım odaklı işlevlerin yoğunlaştığı bir mekânsal yapı sergilemektedir. Bölge kapsamında, Gelibolu Otogarı yer almakta olup, otogar inşaatı tamamlanmış, çevre düzenlemeleri ise halen devam etmektedir. Ayrıca yeni inşa edilmiş feribot iskelesi ile mevcutta faaliyette olan GESTAŞ feribot iskelesi, şehir içi deniz ulaşımı açısından stratejik öneme sahiptir. Feribot iskelesi, şehir merkezine doğrudan erişim sağlayan bir konumda yer almakta, bölgenin kentsel ulaşım ağında merkezi bir rol üstlenmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Gestaş feribot iskelesi ve yakın çevresi

Kamusal alanlar açısından, I. Bölge çevresinde önemli kurumsal ve kültürel tesisler bulunmaktadır. Bunlar arasında 42. Merkez Bakım Komutanlığı, Traktör Müzesi, Gelibolu Savaş Müzesi, Gelibolu Bilim ve Sanat Merkezi, Atatürk Kültür Merkezi ve Gelibolu İlçe Emniyet Müdürlüğü yer almaktadır. Bu yapılar, bölgeyi sadece ulaşım merkezi değil aynı zamanda kültürel ve toplumsal etkileşim noktası hâline getirmektedir.

Kıyı boyunca, rekreasyon alanları sınırlı ancak alt yapı imkânları ve görsel açıdan önemli bir niteliğe sahiptir. Bu alanlar arasında bir adet çocuk oyun parkı ve bir adet lunapark bulunmakta olup, bölgedeki kısa süreli dinlenme ve eğlence işlevlerini karşılamaktadır. Ayrıca, Çolakça Deresi üzerinde konumlanan Armatör Yakup Aksoy Sevgi Köprüsü ve Üretici Kadınlar Sokağı, bölgenin yerel kimliğini ve toplumsal etkileşim biçimlerini yansıtan yapılar olarak öne çıkmaktadır. Armatör Yakup Aksoy Sevgi Köprüsü, özellikle çevresindeki cadde ve sokaklarla bütünleşmiş bir geçiş elemanı olarak kullanılmaktadır.

3.3.2. II. Bölge

II. Bölge, Gelibolu Feribot İskelesi'nden başlayarak Şehit Denizaltıcılar Anıtı'na kadar uzanan kıyı bandını kapsamaktadır. Bu alan; ulaşım, ticaret, kamusal alanlar, rekreasyon alanları, konut alanları ile tarihî ve kültürel yapıların iç içe geçtiği bir kentsel kıyı alanı niteliği taşımaktadır.

Bölgedeki kıyısal alan kullanımına ilişkin analiz, Şekil 4'de verilmiştir.

II.BÖLGE					
			GENEL ÖZELLİKLER	Alanın Niteliği	Kıyı Şeridi
				Alanın Uzunluğu	Yaklaşık 1.600 M
				Kullanım Sıklığı	Yoğun
				Erişilebilirlik	Yaya Yolu Araç Yolu Bisiklet Yolu
DONATI ELEMANLARI	ALAN KULLANIMI	AÇIK ALANLAR			
		Çocuk Oyun Parkları Balık Tutma Alanları Sahil Parkları ve Yeşil Alanlar Plaj			
		KAPALI ALANLAR			
		Kafeler Yerleşim Yerleri Ticari Alanlar Askeri Alan			
		BİTKİSEL KULLANIM	Ardıç (<i>Juniperus L.</i>), Deniz Çamı (<i>Pinus pinaster Ait.</i>), Fıstık Çamı(<i>Pinus pinea L.</i>), Zakkum (<i>Nerium oleander</i>), Çınar(<i>Platanus orientalis</i>), Adi Şimşir (<i>Buxus sempervirens</i>), Alev Çalısı (<i>Photinia fraseri 'red robin'</i>), Bodur Yıldız Çalısı Pitos (<i>Pittosporum Tobira Nana</i>).		
	Gölgelendirme Elamanı	Var			
Bilgilendirme Levhası	Var				
Cephe Düzenleme	Var				
Aydınlatma Elamanı	Var				
Bitkisel Düzenleme	Var				
Oturma Elamanı	Var				
Çöp Kutusu	Var				

Şekil 4. II. Bölge Kıyısal Alan Kullanımı Kimlik Kartı

İkinci bölge, birinci bölgeye kıyasla daha sınırlı, kontrollü ve durağan bir alan kullanımı profiline sahiptir. Buradaki kıyı alanları, ziyaretçilerin genellikle kısa süreli duraklamalar, fotoğraf çekimleri ve seyir amaçlı kullanımlarına hizmet etmektedir. Açık alanlar, daha çok geçiş ve gözlem işlevi üstlenmekte olup, kent içi ulaşım ağı bu bölgeden diğer kentsel bölgelere dağılmaktadır.

Bölgedeki önemli mekânsal odaklardan biri, feribot iskelesinin başlangıcında yer alan Piri Reis Heykeli'dir. Heykel, alanın görsel ve mekânsal hiyerarşisini belirleyen referans noktası niteliğindedir. İskele çevresi ve devamındaki kıyı hattında, balıkçı barınağı yer almakta olup, burada küçük ölçekli balıkçı tekneleri ve özel kullanım amaçlı tekneler için ayrılmış park ve bağlama alanları bulunmaktadır.

Çarşı ve ticari kullanımlar, Gelibolu iskelesinden başlayarak Ordu Evi altı sahil yolu boyunca üst kotta yoğunlaşan bir aks ile devam etmektedir. Bu alanda zemin katta konumlanan küçük ölçekli esnaf dükkânları, yerel ürün satış noktaları, marketler, kafeler, çay ocakları ve lokantalar, günlük kullanım odaklı işlevler sunmaktadır. Alt kotta ise konut ağırlıklı yerleşimler ve rekreatif kıyı kullanımları baskın olup, yatay bir mekânsal organizasyon ortaya çıkmaktadır.

Kıyı bandında yer alan basketbol sahası, bölgenin aktif rekreasyon potansiyelini artıran önemli bir spor alanıdır. Tarihi Şengül Hamamı, yaklaşık 1437 yılında inşa edilmiş olup günümüzde kafe olarak kullanılmakta ve alanın tarihî kimliğini güçlendirmektedir. Hamamın 250 m ilerisinde yer alan Çınar Altı Çay Bahçesi, açık alan kullanımı ve gölgelik yapısıyla kıyı bandının sosyal ve rekreatif değerini artırmaktadır.

Fener Tepesi ve "Fener Altı" olarak adlandırılan alan, kıyı bandının görsel odak noktalarından biri olarak öne çıkmakta, Gelibolu kıyı silüetini, boğaz geçişini ve Hamzakoy kıyı bandını panoramik olarak izleme olanağı sunmaktadır. Fener yapısı, işlevsel bir denizcilik elemanının ötesinde, alanın simgesel kimliğini güçlendiren bir referans noktasıdır. Bu üst kotlar, fotoğraf çekme, manzara izleme ve kısa süreli duraklama gibi etkinlikler için yoğun biçimde kullanılmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. Fener tepesi ve yakın çevresi

3.3.3. III. Bölge

III. Bölge, Şehit Denizaltıcılar Anıtı'ndan Hamzakoy Askerî Kampı'na kadar uzanan yaklaşık 970 m uzunluğundaki kıyı bandını kapsamaktadır. Gelibolu kıyı yerleşimi içerisinde bu alan, konut kullanımının yok denecek kadar az olduğu; kamusal, rekreatif, kültürel ve kontrollü alan kullanımlarının bir arada bulunduğu çok katmanlı bir kıyısal mekân niteliği taşımaktadır.

Bölgedeki kıyısız alan kullanımına ilişkin analiz, Şekil 6'de verilmiştir.

III.BÖLGE

DONATI ELEMANLARI	Gölgelendirme Elmanı	Var	GENEL ÖZELLİKLER	Alanın Niteliği	Kıyı Şeridi	
	Bilgilendirme Levhası	Var		Alanın Uzunluğu	Yaklaşık 1.000 M	
	Cephe Düzenleme	Var		Kullanım Sıklığı	Yoğun	
	Aydınlatma Elmanı	Var		Erişilebilirlik	Yaya Yolu Araç Yolu Bisiklet Yolu	
	Bitkisel Düzenleme	Var	ALAN KULLANIMI	AÇIK ALANLAR		
	Oturma Elmanı	Var		Çocuk Oyun Parkları İskele Balık Tutma Alanları Sahil Parkları ve Yeşil Alanlar Plaj		
	Çöp Kutusu	Var		KAPALI ALANLAR		
				BİTKİSEL KULLANIM	Kafeler Ticari Alanlar Askeri Alan	
					Kızılçam (<i>Pinus brutia</i> Ten.), Deniz Çamı (<i>Pinus pinaster</i> Ait.), Fıstık Çamı(<i>Pinus pinea</i> L.), Çınar(<i>Platanus orientalis</i>), Adi Şimşir (<i>Buxus sempervirens</i>), Alev Çalısı (<i>Photinia fraseri</i> 'red robin'), Bodur Yıldız Çalısı Pitos Ilgın (<i>Tamarix gallica</i>), Defne (<i>Laurus nobilis</i>).	

Şekil 6. III. Bölge Kıyısız Alan Kullanımı Kimlik Kartı

Üçüncü bölge, Gelibolu kıyı bandının kuzey ucunu kapsamakta olup, Şehit Denizaltıcılar Anıtı ve çevresi odak noktaları arasında yer almaktadır. Bu alan, anma, ziyaret ve tören işlevlerinin yanı sıra yaya dolaşımı, manzara izleme ve kısa süreli dinlenmeye olanak tanıyan kamusal açık alanlar ile tanımlanmaktadır. Ayrıca, kıyı bandında bulunan Bayraklı Baba Türbesi, bölgenin tarihsel ve kültürel kimliğini güçlendiren önemli bir odak noktasıdır.

Hamzakoy kıyı kesimi, Gelibolu ölçeğinde aktif rekreasyonun en yoğun biçimde gözlemlendiği alanlardan biridir. Yaz aylarında denize girilen alanlar, özellikle yerel halk tarafından yoğun biçimde kullanılmakta ve kıyıda sosyal etkileşimi artırmaktadır. Bölgedeki kafe ve küçük ölçekli ticari birimler, kullanıcıların kıyı bandında daha uzun süre vakit geçirmesine olanak tanıyan sosyal mekânlar olarak işlev görmektedir (Şekil 7).

Şekil 7. Hamzakoy kıyı bölgesi ve yakın çevresi

Yaya sirkülasyonu, kıyıya paralel doğrultuda gelişirken, çocuk oyun alanından başlayarak Bayraklı Baba Türbesi'ne ve Gelibolu Fener Tepesi'ne ulaşımı sağlayan güzergâh, alanın düşey sirkülasyonunu tanımlayan önemli bir bağlantı hattı oluşturmaktadır. Bu bağlantı, kıyı ile üst kotlar arasında mekânsal ve görsel ilişkilerin kurulmasına imkân sağlayarak bölgenin rekreasyonel görsel işlevlerini güçlendirmektedir.

4. Tartışma ve Sonuç

Gelibolu İlçesi, tarih boyunca Marmara Denizi ile Ege Denizi'ni birbirine bağlayan Çanakkale Boğazı üzerinde stratejik bir konumda bulunması nedeniyle askeri, ticari, ulaşım ve yerleşim amaçlı kullanımlar için tercih edilmiş bir yerleşim merkezidir. Bu tarihsel süreç, ilçenin kentsel gelişimi üzerinde doğrudan etkili olmuş ve kıyı alanlarının farklı işlevlerle yoğun olarak kullanılmasına yol açmıştır. Tarihsel olarak çok işlevli kullanımın yer aldığı kıyı yerleşimlerinde mekânsal kararların çevresel ve sosyal faktörlerle bütünleşik olarak ele alınması gerektiği belirtilmektedir (Demir & Demirel, 2018).

Günümüzde ise Gelibolu'nun sahip olduğu doğal güzellikler, deniz, kıyı ekosistemleri ve tarihi değerler, kentsel gelişim baskısını artırmakta; bu durum kentsel kıyıda karmaşık ve çoğu zaman plansız kullanım biçimlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Gelibolu, kıyısız alan kullanımı ile turizm faaliyetlerinin yoğun biçimde iç içe geçtiği bir coğrafi yapıya sahiptir. Turizmin gelişimi, ekonomik ve sosyal açıdan çeşitli faydalar sağlamakla birlikte, kıyı ekosistemleri ve tarihî-kültürel miras üzerinde baskı oluşturabilmektedir. Sürdürülebilir turizm ilkelerinin planlama süreçlerine dahil edilmesi ile çevresel koruma hedefleri arasında denge kurulmasına katkıda bulunmaktadır (Güdü Demirbulat & Tetik Dinç, 2017). Bu nedenle kıyısız alan yönetiminde bütüncül ve disiplinler arası bir yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir; doğal, tarihî ve kültürel değerlerin birlikte korunması öncelikli olmalıdır. Sürdürülebilir kıyısız alan yönetimi, yalnızca ekolojik taşıma kapasitesinin korunması açısından değil, aynı zamanda kültürel peyzaj bütünlüğünün devam ettirilmesi açısından da kritik öneme sahiptir. Bu çerçevede, kıyısız alan kullanım kararlarının, turizm yatırımlarının getirdiği kısa vadeli ekonomik çıkarlar yerine, alanın doğal ve kültürel değerleri dikkate alınarak şekillendirilmesi önerilmektedir.

Çalışma bulguları, Gelibolu kentsel kıyısında rekreasyon, ticaret ve yerleşim alanlarının yoğun bir şekilde iç içe geçtiğini ve bu durumun kıyı ekosistemleri üzerinde baskı oluşturduğunu göstermektedir. Plajlar ve açık alanlar, hem yerel halk hem de ziyaretçiler için önemli rekreasyon alanları sağlarken, bu alanlarda altyapı eksiklikleri kısmen çözülmüş olmasına rağmen, plansız kullanımlar ve otopark sorunları dikkat çekmektedir. Kıyı yerleşimlerinde, rekreasyon kullanımlarının altyapı kapasitesi ile dengelenmemesi

halinde kirlilik sorunu ve kullanıcı memnuniyetsizliğine yol açtığı da görülmektedir (Güneyli, 2020). Liman ve ticari alanlar, ekonomik açıdan değerli olmasına rağmen çevresel etkileri ve ulaşım sorunları nedeniyle sürdürülebilir kullanım açısından riskler barındırmaktadır.

Bu çalışma ile Gelibolu kentsel kıyı alanlarındaki sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirilmesine de katkı sağlanması hedeflenmektedir. Öncelikli olarak, kıyı alanlarının planlı ve entegre bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Kentsel planlama süreçlerinde, rekreasyon, ticari ve yerleşim alanlarının dengeli dağılımı sağlanmalı; doğal kaynakların korunması ve ekolojik dengenin gözetilmesi öncelikli hedefler arasında yer almalıdır. Bu yaklaşım, sürdürülebilir kıyı gelişimi içinde, ekolojik ve sosyal hedeflerin eş zamanlı olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir (Özbek & Sat, 2025). Plajlar, yeşil alanlar ve rekreasyon alanları, halkın erişimine açık ve yeterli kapasitede planlanmalıdır. Liman ve ticari alanlarda ise çevresel etkileri minimize edecek ve deniz ile kara ulaşımını uyumlu hale getirecek düzenlemeler yapılmalıdır.

Gelibolu kentsel kıyısında sürdürülebilir bir kıyı yönetimi yaklaşımının benimsenmesi önerilmektedir. Bu yaklaşım, ekolojik dengeyi korurken sosyal ve ekonomik faydayı da ön plana çıkaracak politikaları içermelidir. Yerel yönetimlerin ve ilgili kamu kurumlarının iş birliği ile kıyı alanlarının korunması, denetimi ve halkın bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca, kıyı kullanımının çeşitlendirilmesi ve alanlar arasında işlevsel uyumun sağlanması hem doğal hem de kentsel değerlerin korunmasına katkıda bulunacaktır.

Gelibolu'nun kentsel kıyı alanlarının ilk bölgesi, ulaşım odaklı işlevlerin yoğunlaştığı bir yapıdadır. Bölge, Gelibolu Otogarı ile yeni ve mevcut GESTAŞ feribot iskeleleri sayesinde şehir içi ve deniz ulaşımı açısından stratejik bir konumda yer almakta olup, 42. Merkez Bakım Komutanlığı, Traktör Müzesi, Gelibolu Savaş Müzesi ve Atatürk Kültür Merkezi gibi kültürel ve kurumsal tesislerle desteklenmektedir. Kıyı boyunca yer alan sınırlı rekreasyon alanları, çocuk oyun parkı ve lunapark ile kısa süreli dinlenme olanağı sağlarken, Armatör Yakup Aksoy Sevgi Köprüsü ve Üretici Kadınlar Sokağı gibi yapılar yerel kimliği ve toplumsal etkileşimi güçlendirmektedir. Ancak rekreasyon ve yeşil alan eksikliği, uzun süreli kullanım için olanakları sınırlamakta ve çevre düzenlemelerinin tamamlanmamış olması, yaya ve araç sirkülasyonu açısından geçici zorluklar yaratmaktadır. Bu nedenle kıyı boyunca ek dinlenme ve sosyal alanlar oluşturulması, yaya ve bisiklet yollarının kültürel tesislerle entegrasyonunun sağlanması ve feribot-otogar çevresinde yönlendirme sistemlerinin geliştirilmesi önerilmektedir.

İkinci bölge ise daha durağan ve kontrollü bir alan kullanımı profiline sahiptir. Ziyaretçiler genellikle kısa süreli duraklamalar, fotoğraf çekimleri ve manzara izleme amaçlı bu alanı kullanmaktadır. Piri Reis Heykeli ve balıkçı barınağı bölgenin görsel ve mekânsal odak noktalarını oluştururken, Ordu Evi altı sahil yolu boyunca konumlanan küçük ölçekli ticari birimler ve kafeler günlük kullanım işlevini desteklemektedir. Bilinen adı ile Tarihi Şengül Hamamı olan ancak günümüzde kafe olarak kullanılan mekân ve Çınar Altı Çay Bahçesi, sosyal ve kültürel etkileşimi artırmaktadır. Yürüyüş ve bisiklet yollarıyla ziyaretçi akışının optimize edilmesi, açık hava etkinlik alanlarının ve kültürel bilgilendirme sistemlerinin geliştirilmesi önerilmektedir.

Üçüncü bölge, Gelibolu kıyı bandının kuzey ucunu kapsamakta ve Şehit Denizaltıcılar Anıtı ile Bayraklı Baba Türbesi gibi tarihsel odak noktalarını içermektedir. Hamzakoy kıyı kesimi aktif rekreasyon alanı olarak öne çıkmakta ve yaz aylarında denize giren yerel halk ile kıyıda sosyal etkileşimi artıran küçük ticari birimlerle desteklenmektedir. Yaya sirkülasyonu ve düşey bağlantı güzergâhları, kıyı ile üst kotlar arasında görsel ve mekânsal ilişki kurarken, çocuk oyun alanları ve sosyal donatılar sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle yoğun dönemler için altyapının güçlendirilmesi, çocuk ve spor alanlarının artırılması ve üst kotlarla kıyı arasındaki yürüyüş ve görsel bağlantıların iyileştirilmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak, Gelibolu kentsel kıyı alanlarının mevcut durumunun sistematik bir şekilde değerlendirilmesi ve elde edilen bulgular doğrultusunda çözüm önerilerinin geliştirilmesi, bölgenin sürdürülebilir gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, yalnızca Gelibolu özelinde değil, benzer kentsel kıyı alanları için de planlama ve yönetim süreçlerine ışık tutacak niteliktedir. Gelibolu

kentsel kıyısının dengeli ve bilinçli kullanımı, hem bölgenin doğal ve tarihi değerlerini koruyacak hem de toplumun ekonomik ve sosyal yararını artıracaktır. Ayrıca, yerel halkın planlama ve karar alma süreçlerine aktif katılımının sağlanması, kıyısız alanlarda kültürel verinin yaşatılması ve sürdürülebilir bir kullanım pratiğinin oluşturulması açısından önem taşımaktadır. Bu yaklaşım, toplumsal sahiplenmeyi artıracak, uzun vadeli koruma ve kullanım stratejilerinin başarısını destekleyecektir.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Destek Bilgisi: Bu makale Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı'nda devam eden Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

Etik Onayı: Makalede ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde **GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences** Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma, TR Dizin etik kurul izni gerektiren çalışma grubunda yer almamaktadır.

Çıkar Çatışması: Makalede herhangi bir çıkar çatışması ya da kazancı yoktur.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Çalışma, iki yazarın katkısı ile hazırlanmıştır. Katkı oranları; 1. Yazar = %50
2. Yazar = %50

Kaynaklar

- Acungil, Y. (2024). Tokat kent kimliği üzerine bir araştırma. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), 184-201. <https://doi.org/10.21180/iibfdkastamonu.1345633>
- Climate-Data. (2025). İklim Gelibolu Türkiye. Erişim tarihi: 11 Aralık 2025 <https://tr.climate-data.org/asya/tuerkiye/canakkale/gelibolu-51655/>
- Çelik, R. (2024). İzmir kenti Bostanlı sahilinin mekânsal kalite açısından incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Demir, K. A. (2018). Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi Bağlamında Kıyı Kentleşmeleri. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 25(2), 409-426. <https://doi.org/10.18657/yonveek.325370>
- Demir, S., & Demirel, Ö. (2018). Peyzaj planlamada peyzaj ekolojisi yaklaşımı. *Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-8. Erişim Tarihi: 29 Temmuz 2026 <https://dergipark.org.tr/pub/peyad/article/390330>
- DHMI. (2025). Çanakkale Havalimanı Ulaşım. Erişim tarihi: 13 Kasım 2025 <https://dhmi.gov.tr/Sayfalar/Havalimani/Canakkale/Ulasim.aspx>
- Erbey, D. (2018). Tarihî, kültürel ve doğal değerlerin korunması ve yönetiminde yeni bir yaklaşım: Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı. *Planlama Dergisi*, 28(3), 282-301. <https://doi.org/10.14744/planlama.2018.40469>
- Güdü Demirbulat, Ö., & Tetik Dinç, N. (2017). Sürdürülebilir Turizm Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 20-30. <https://doi.org/10.24010/soid.334320>
- Güneyli, Y. (2021). Kıyı Tesislerinin Faaliyetlerinden Kaynaklı Kirlenmeden Doğan Zararların ve Hukuki Sorumluluğun 5312 Sayılı Kanun Çerçevesinde İncelenmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 78(4), 123-153. <https://doi.org/10.30915/abd.860307>
- İlgar, R. (2020). Bütünleşik kıyı alanları yönetimi: Çanakkale örneği. 3rd International Congress of Human Studies, Ankara, Türkiye (pp. 272-273). <https://cografyahocasi.com/Rustu-ilgar/Butunlesik-Kiyi-Alanlari-Yonetimi.pdf>
- İşlek, S., & Karabacak, E. (2022). Gelibolu yarımadası florasına katkılar. *Herbarium Turcicum*, 2, 35-62. <https://doi.org/10.26650/HT.2022.1203932>

- Karagüler, S., & Korgavuş, B. (2014). Kent Kimliğinin Kent Peyzajı Üzerinde Oluşturduğu Etkiler, Silüetler, Görünümler ve Dengeleri. *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi Part C: Tasarım ve Teknoloji*, 2(2), 203–212. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gujsc/issue/7463/98240>
- Kayapınar, Y. E. (2024). Türkiye’de Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim Ve Planlaması İle Deniz Mekânsal Planlama İlişkisi. *Çevre Şehir ve İklim Dergisi*, 3(6), 10-29. <https://izlik.org/IA97HN68TB>
- KGM. (2023). Karayolu ulaşım ağları: Çanakkale ili ulaşım haritası. Erişim tarihi: 20 Kasım 2025 <https://www.kgm.gov.tr>
- Özbek, T. N. N., & Sat, N. A. (2025). Sürdürülebilir deniz mekânsal planlaması üzerine bir söylem analizi. *İDEALKENT*, 48, 367–413. <https://doi.org/10.31198/idealkent.1541966>
- Özbey, D. (2020). Kıyı alanlarının kent kimliğine olan yansımaları: İzmir örneği (Yüksek Lisans Tezi). İzmir Demokrasi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İzmir.
- Özdemir Işık, B. (2014). Kıyı alanı rekreasyonel kullanım kararlarının belirlenmesi: Trabzon kenti örneği (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Trabzon.
- Sarıbıyık, F. (2022). Kentsel kıyı alanlarında yer alan kamusal açık alanların değerlendirilmesi: Anadolu yakası Marmara kıyı alanları – İstanbul (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kentsel Tasarım Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Şahin, H., & Karatepe, Y. (2020). Gelibolu Yarımadası’nın güneyinde vejetasyon yapısının yetiştirme ortamı özelliklerine göre değişimi. *Turkish Journal of Forestry (Türkiye Ormancılık Dergisi)*, 21(3), 215–223. <https://doi.org/10.18182/tjf.773533>
- T.C. Gelibolu Kaymakamlığı. (2025). Gelibolu Türbeleri. Erişim tarihi: 30 Aralık 2025 <https://www.gelibolu.gov.tr/gelibolu-turbeleri>
- TDK. (2025). Kıyı. Erişim tarihi: 28 Aralık 2025 <https://sozluk.gov.tr/>
- Time and Date AS. (2025). Türkiye, Gelibolu'da Hava Durumu. Erişim tarihi: 11 Aralık 2025 <https://www.timeanddate.com/weather/turkey/gelibolu>
- Turrill, W. B. (1924). On the flora of the Gallipoli Peninsula. *Bulletin of Miscellaneous Information (Royal Botanic Gardens, Kew)*, 1924(7–10), 287–299, 305–331, 337–363, 369–383. Erişim Tarihi: 29 Temmuz 2026 <https://www.jstor.org/stable/i381588>
- Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete. (1990, 17 Nisan). 3621 sayılı Kıyı Kanunu. Resmî Gazete, 20495. Erişim tarihi: 29 Aralık 2025 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20495.pdf>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2025). Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları. Erişim Tarihi: 5 Ekim 2025 <https://www.tuik.gov.tr>
- Uysal, A. O. (2020). Gelibolu tarihî alanında Türk dönemi yerleşmeleri ve tarihî yapılar. In B. Borlat (Ed.), *Eskiçağdan günümüze Çanakkale Muharebe Alanı* (ss. 425–459). Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://www.academia.edu/44347882>

All articles published in this journal are licensed under the Creative Commons Attribution–NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0). This license permits the copying, distribution, and reuse of the published articles (the work) for non-commercial purposes, provided that appropriate credit is given. Commercial use is subject to permission. Authors retain the copyright of their published articles and grant the journal a non-exclusive right to publish and distribute the work.